

Læreren som vejviser – lærerroller inden for humaniora

Forventninger til lærerrollernes diversitet

Lisbeth Birde Wiese

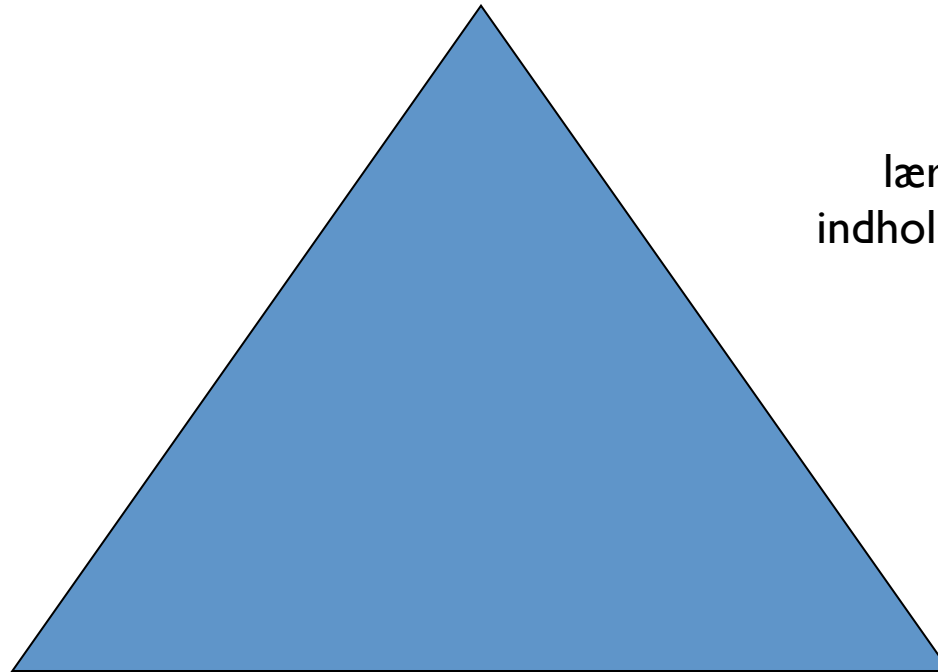
Roskilde Katedralskole og IKV, SDU

Den didaktiske trekant

STOF ► HUMANIORA

Elevcentreret/
læringsorienteret

lærercentreret/
indholdsorienteret

ELEV

elev/lærer-samspils-
orienteret

LÆRER

i 2014

Lærerroller?

Den didaktiske trekant

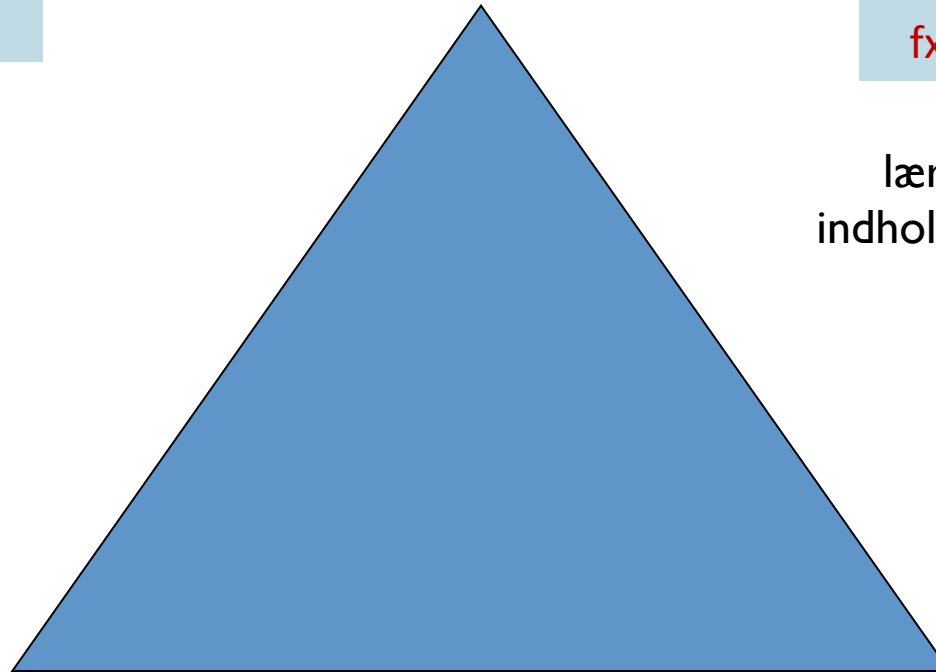
KULTURKONTEKST =
"skolen"
eksplicite og
implicitte værdier

SITUATIONSKONTEKST =
undervisning i
klasseværelset
fx fag, antal, placering

STOF

Elevcentreret/
læringsorienteret

lærercentreret/
indholdsorienteret

ELEV

elev/lærer-samspils-
orienteret

LÆRER

i 2014

Lærerroller?

Hovedspørgsmål

Humanistiske fag:

- hvad er det som fag inden for humaniora kan tilbyde af viden, dannelse og kompetencer?
- hvordan kan fagene møde eleverne?
- hvordan påvirker det lærerrollen?

Elever

- lægger eleven, elevens behov og elevens læreprocesser anno 2014 op til bestemte lærerroller inden for humaniora?

Lærerroller

- Prioriterer humaniora nogle lærerroller frem for andre?

Humaniora

- Kultur i bred forstand
- Menneskeskabte genstande, idéer eller begivenheder
  - Ord og tekster, billeder fotografier, musik
  - Brugsting – ‘potter og pander’, ‘tøj og mode’
- Fiktive og ikke-fiktive tekster i alle mulige genrer
- Enkeltilfældet – det alment menneskelige
- Analysere, fortolke, generalisere
  - Det flertydige
  - Krævende abstraktionsbevægelse
- Kræver en dobbelt bevægelse: at få eleven til at åbne sig for stoffet og at få stoffet til at åbne sig for eleven.

Lærerne inden for humaniora

- "Lærerne inden for humaniora inddrager klassen meget - i diskussioner og fremlæggelser. Idet der er meget fortolkningsarbejde, er "alle" med." (dreng i 2f)
- "Jeg synes at humanistiske lærere er mere personlige. Det skyldes at deres metoder skal tage hensyn til den enkelte elevs fortolkning og holdning til emnet. Dette gør at vi får en større forståelse for hinanden som mennesker, og jeg tror derfor, at det er med denne tilgang - en mere personlig tilgang - at en humaniora-lærer vil opnå flest resultater" (dreng i 2f)

Et adelsmærke for undervisningen i Danmark

- ” ... tolke og analysere på mange måder, så man tænker mere kreativt” (elev)
- Det anvendelsesorienterede
  - Eleverne anvender teori og metoder
  - - ikke dannelsens udenadslære, ikke teori for teoriens skyld
  - - træner refleksion og abstraktion
- Metoder og teori for at opnå en helhedsforståelse, eller en sammenhængende opfattelse af ‘teksten’
  - - og hvordan man er nået til den opfattelse
- Kræver at læreren er en tydelig fagperson

Læreren som vejviser

- "I humaniora-fag findes (til dels) intet facit - i hvert fald ikke når det kommer til fortolkning. Derfor skal læreren fungere som en vejviser - altså pege i retning af, hvor snakken/ diskussionen om fortolkningen skal ende, men samtidig skabe et frit forum, hvor der er plads til, at folk opfatter forskelligt!
(Pige i 2f)

Sen-modernitet og ungdom

- Forandringens hastighed som vilkår
- IT og medialisering af både den ydre og indre verden
- Medialisering påvirker bevidstheden
  - At være på; at skabe sig en identitet
- Individualisering og ansvar for at vælge rigtigt
  - Hvis du har succes, er det din egen fortjeneste
  - Hvis noget mislykkes, er det din egen skyld
- Både succes og fiasko – og ‘ondt i livet’ – individualiseres

Humanioras tilbud

- God anderledeshed (Thomas Ziehe)
  - En mangfoldig verden
  - At spejle sig i andre mennesker
- De fiktive tekster: at komme helt ind under huden på ‘den anden’
  - At reflektere over ‘sig selv’ i relation til ‘den anden’
- Et tilbud om dannelse, som bygger på generationers liv, tanker, erfaringer og værdier

Elevers syn på humaniora

- "Humaniora tilbyder en forståelse af at leve/af tilværelsen. Åbner muligheder for at forstå nu'et, ved at lære om fortiden. Ved at analysere fx en novelle i dansk, ser man måske på nogle personer med bestemte karakteristika og ved at lære andre af kende, kan man måske lære sig selv at kende. Så overordnet tilbyder det en forståelse."(Pige i 2f)
- "Hvis eleverne får lov til at analysere og gå i dybden med tekster/film osv. selv, kan de blive klogere på deres eget syn på tingene, og andres syn på dem. Humaniora handler i høj grad om dannelse. Elever lærer at forstå og argumentere for forskellige holdninger. De lærer at forstå en stor del af den verden, der handler om mennesker". (Elev i 2f)

Lærerroller inden for humaniora

Kan man tale om bestemte lærerrolle inden for humaniora?
Prioriterer humaniora nogle lærerroller frem for andre?

- At turde træde frem på scenen: at have ansvar for at nå et mål med fortolkningen
- At samle op som den kvalificerede deltager i det dialogiske klasserum
- "For mig, har den gode humaniora-lærer den deltagende og den vejledende rolle. Det er en der inspirerer eleverne og ikke bare terper udenadslære. En der sætter spørgsmålstejn og tvinger eleverne til at argumentere, for der er jo sjældent en decideret facitliste i humaniora. En der ikke kun viser sin egen tankegang og ræsonnement, men også inspirerer eleverne til at danne deres egen." (Pige i 2f)

Fare for ”show”pædagogik?

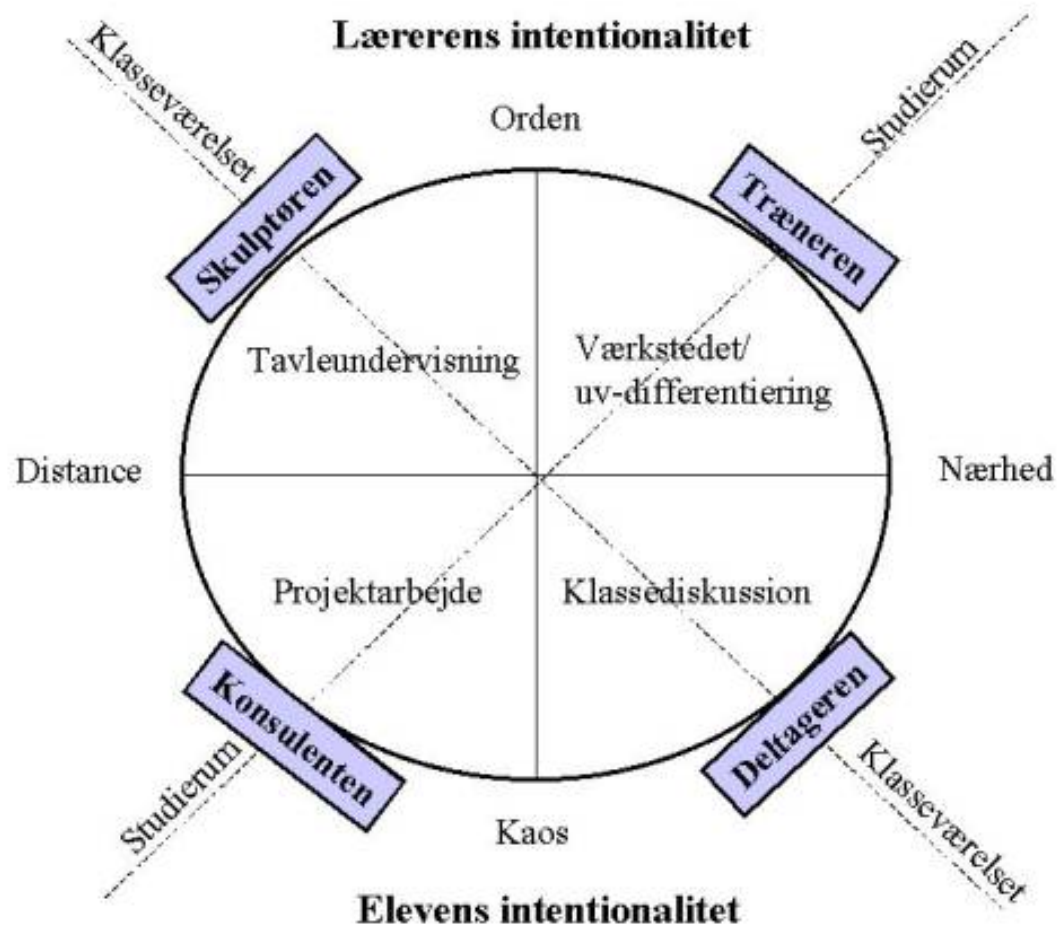
Sekvensering med alle de gode idéer til at aktivere eleverne

og

en forpligtelse til tydelig konklusion på dagens arbejde (mål og formål)

- At turde være fagrepræsentant, at være ”skulptør”
  - At pege på at ‘noget’ er vigtigere end ‘noget andet’
  - - velvidende læreren ikke har patent på ‘virkeligheden’ eller fortolkningen

Becks 4 undervisnings-/læringsrum

Steen Beck

Dialog

- For hver ny lærergeneration:
  - En ny konstruktion af 'virkeligheden', af historien, af religionshistorien, af litteraturhistorien?
- Dialog mellem lærer-generationerne om undervisningen hvad, hvorfor og *hvordan* (= lærer- og elevroller)

"Jeg synes der er stor forskel på lærere indenfor humaniora. I fremmedsprog er læreren en 'træner', der skal træne grammatik og sprog. I dansk fungerer læreren mest som vejleder/deltager, afhængig af emnet"

- "Alle lærere burde kunne inddrage eleverne. Alle lærere både i nat-samf-hum skal have styr på deres retorik! Nogle er dårlige og det forværrer undervisningen og læringsprocessen meget.

Humanioralærere er oftest bedre til at formulere sig og bedre til deres retorik.

Naturvidenskabslærere er normalt bedre forberedt.”(Elev i 2f)

- "...Men samf. lærerne har den forskel til lærere i hum, at de er mere "lystne" til at debattere disse svar og holdninger. Her synes jeg undervisningen er mest "ude i rummet", da eleverne skal putte deres personlige holdninger ind i undervisningen.” (Pige i 2f)